

Internationale besluitvorming en de ondernemingsraad Medezeggenschap zonder grenzen

Een groot aantal ondernemingsraden maakt het mee: je zit aan de overlegtafel en krijgt te horen dat er een grote herstructurering aankomt. Maar de bestuurder stelt dat deze beslissing is genomen door het buitenlandse moederbedrijf, en dat hij deze beslissing ook maar dient uit te voeren. De OR kan hoog of laag springen, maar is uitgepraat. Of toch niet?

John Snel, trainer/adviseur EOR Service, FNV Formaat

Bij (centrale) ondernemingsraden van bedrijven die onderdeel zijn van een groot buitenlands multinational concern kan het een terugkerend probleem zijn. Bovendien is het aantal OR'en in Nederland dat met deze problematiek geconfronteerd wordt, de afgelopen jaren fors toegenomen. Door de concentratiegolven in het bedrijfsleven, het grote aantal internationale overnames en fusies waardoor ook veel Nederlandse bedrijven in buitenlandse handen zijn gekomen, staat het OR-werk voor veel ondernemingsraden opeens in een ander perspectief.

Inbound en outbound

Ondernemingsraden worstelen met besluitvorming die de landsgrenzen overschrijdt. Dan gaat het niet alleen om OR'en die met besluiten in het buitenland worden geconfronteerd. Ook (centrale) ondernemingsraden van Nederlandse multinationals die grensoverschrijdende besluiten nemen, zien zich voor problemen gesteld.

We spreken hier, vanuit het perspectief van het Nederlandse medezeggenschapsorgaan, van inbound en outbound besluitvorming. Inbound of 'inkomende' besluitvorming betreft besluiten die door de buitenlandse concernleiding (voor)genomen worden en die ingrijpen in de Nederlandse onderneming of ondernemingen. Bij outbound of 'uitgaande' besluitvorming gaat het over de situatie waarin een besluit van een Nederlandse ondernemer (mede) is gericht op buitenlandse ondernemingen of activiteiten.

In het geval van outbound besluitvorming heeft de (centrale) ondernemingsraad, wanneer deze aan tafel zit met de concernleiding, in principe nog veel mogelijkheden om zijn invloed te doen gelden. Hij kan meepraten over het (internationale) strategische beleid van de onderneming en ook over concrete voorgenomen maatregelen en besluiten die voortvloeien uit dit strategisch beleid, ook als deze internationale dimensies hebben. Deze mogelijkheden worden eigenlijk alleen beperkt door de

zogenheten buitenlandclausule in het adviesrecht van de WOR, die bepaalt dat aan de OR geen adviesrecht toekomt in het geval van een overname van, duurzame samenwerking met of deelname in een onderneming in het buitenland, tenzij te verwachten is dat deze overname, samenwerking of deelname consequenties zal hebben voor de Nederlandse onderneming.

Nederland-constructie

Er is echter een belangrijke omstandigheid die hier roet in het eten gooit. Vele Nederlandse multinationals hebben in hun bedrijf namelijk de 'Nederland-constructie' doorgevoerd, waardoor (centrale) ondernemingsraden zo goed als vleugellam zijn waar het outbound besluiten betreft. In de Nederland-constructie worden de Nederlandse activiteiten afgesplitst van de internationale moedermaatschappij en in een aparte subholding ondergebracht, waardoor de medezeggenschap van de COR zich beperkt tot de besluitvorming van het bestuur van de Nederlandse divisie van het concern en niet meer reikt tot de beleidsbeslissingen die genomen worden door de concernleiding.

De Nederland-constructie heeft gezorgd voor een verzwakking van de Nederlandse medezeggenschap in internationale concerns, met name waar het de betrokkenheid bij het strategisch concernbeleid betreft. Maar ook als het gaat om besluiten die de eigen Nederlandse onderneming of activiteiten betreffen, heeft de COR een zwakkere positie als hij niet meer met de CEO maar met een landsdirecteur aan tafel zit, waarbij de laatste fungeert als een doorgeefluik van hoger in het concern genomen besluiten.

Niet machteloos

Toch staat de COR niet machteloos. In het geval dat besluiten worden genomen op een hoger niveau dan dat waarvoor de COR is ingesteld, kan de medezeggenschap gebruikmaken van het concept van 'toerekening' van besluitvorming. Dat geldt zowel voor inkomende besluiten in Nederlandse multinationals met

FOTO: ISTOCK

Tips

- Maak gebruik van het informatierecht (art.31) om op de hoogte te blijven van de strategische beleids- en besluitvorming van het (buitenlandse) moederconcern.
- Voer 'artikel 24-besprekingen': wat zit er in de pijn? Er moet een vertegenwoordiger van het moederconcern of de RvC verschijnen op deze bespreking van de algemene gang van zaken, twee keer per jaar.
- Vraag om een adviesaanvraag als een besluit van de (buitenlandse) moedermaatschappij ingrijpt in de eigen onderneming.
- Overweeg het afsluiten van een ondernemingsovereenkomst met de bestuurder (art.32), om aanvullende en maatwerkafspraken te maken over grensoverschrijdende besluitvorming.
- Zoek samenwerking en afstemming met de EOR, indien aanwezig.
- Overweeg de gang naar de Ondernemingskamer als de (c)OR gepasseerd wordt en het besluit van de (buitenlandse) moeder toegerekend kan worden aan de ondernemer.

een Nederland-constructie als voor inkomende besluiten in bedrijven met een buitenlandse moeder.

Bij toerekening wordt een (voorgenomen) besluit ten aanzien van een onderneming waarbij een OR is ingesteld, gezien als een (voorgenomen) besluit van de ondernemer die deze onderneming in stand houdt. Met andere woorden: de bestuurder wordt verantwoordelijk gesteld voor het goed uitvoeren van een adviesprocedure ten aanzien van een besluit van een hoger concernniveau. Daarbij doet het er niet toe of het orgaan dat het besluit neemt in het buitenland is gevestigd. Dus wanneer het (buitenlandse) moederbedrijf een besluit neemt tot bijvoorbeeld reorganisatie, sluiting of overplaatsing van de Nederlandse activiteiten, kan dit besluit worden toegerekend aan de Nederlandse ondernemer. De Nederlandse bestuurder moet dan alle wettelijke verplichtingen die volgens de WOR verbonden zijn aan de adviesprocedure gewoon nakomen.

Niet in alle situaties echter is toerekening toepasbaar. Het moet wel gaan om besluiten die ingrijpen in de Nederlandse onderneming. In het algemeen zal een besluit van hoger concernniveau worden gezien als een 'aanwijzing' voor het bestuur van de

Het wordt wel wat moeilijker, maar de OR in Nederland kan nog steeds een vuist maken tegen belangrijke beslissingen als zijn bedrijf is overgenomen door een buitenlands concern

dochter. Dat kan ook gezien worden als een besluit op hoofdlijnen, dat nog voldoende ruimte biedt voor uitwerking en een tijdig adviestraject op dochterniveau. Pas als er een concreet plan ligt, bijvoorbeeld voor de reorganisatie van de Nederlandse activiteiten, komt de OR in beeld en moet advies gevraagd worden. Wanneer de bestuurder dan stelt dat er geen sprake is van een adviesplichtig besluit omdat het besluit genomen is op een hoger niveau, als hij dus geen advies vraagt en het besluit gewoonweg uitvoert, kan de medezeggenschap het besluit laten toerekenen aan de Nederlandse ondernemer.

'Medeondernemerschap'

Naast toerekening is er nog een ander begrip dat bij inbound besluitvorming kan spelen: 'medeondernemerschap'. Evenals bij toerekening gaat het bij medeondernemerschap om besluiten die door een ander dan de eigen ondernemer worden genomen maar die ingrijpen in de onderneming waarvoor de OR is ingesteld. Verschil is dat bij medeondernemerschap het adviesrecht wordt uitgeoefend jegens degene die beslist. In de praktijk komt medeondernemerschap echter niet vaak voor. Er is alleen sprake van als er stelselmatig een dermate zware invloed op de besluitvorming van de dochteronderneming is, dat gesteld kan worden dat de dochter mede door de moederonderneming in stand wordt gehouden. Dit kan het geval zijn bij directievoering over de dochter door de holding of bij personele unies tussen de directies van de holding en de dochter. Net als bij toerekening doet het er niet toe of de moedermaatschappij in Nederland of in het buitenland is gevestigd. Het afdwingen van een beslissing van de Ondernemingskamer kan bij een buitenlandse moedermaatschappij echter wel problematisch zijn.

Voorbeelden van succes

Er zijn diverse voorbeelden van ondernemingsraden die met succes invloed hebben kunnen uitoefenen op de besluitvorming van het buitenlands moederconcern. Bijvoorbeeld de OR van Nedlin. In 1997 wilde de Franse moeder van Nedlin, CGC, al haar wasserijen verkopen aan het Britse Rentokil. Voor »

Nedlin betekende dat, dat haar vier vestigingen zouden moeten opgaan in Rentokils dochter Hokatex. Bij Nedlin werd gevreesd voor een koude sanering na de overname, en de OR gaf aan zijn bestuurder een negatief advies af. Het werd een zaak waarbij de OR in het gelijk werd gesteld omdat, volgens de Ondernemingskamer, het concernbelang onvoldoende was afgewogen tegen het ondernemingsbelang en ook alternatieven niet waren onderzocht.

Grip krijgen

Naast het adviesrecht, toerekening en medeondernemerschap zijn er meer mogelijkheden voor de ondernemingsraad om grip te krijgen op grensoverschrijdende besluitvorming. Om te beginnen het informatierecht. De OR kan te allen tijde vragen om informatie die hij voor de vervulling van zijn taak nodig heeft. Dit recht wordt niet beperkt door een buitenlandclausule. Hij kan dus ook vragen om informatie over het buitenlandse moederbedrijf. Dit stelt de OR ook in staat om te bepalen of en wanneer een (voorgenomen) besluit van de moeder kan worden toegerekend aan de eigen ondernemer en wanneer dus advies gevraagd moet worden.

In het verlengde hiervan is de bespreking van de algemene gang van zaken van de onderneming van belang (art.24 WOR). In deze bespreking krijgen partijen zicht op zaken die er in het kader van het adviesrecht en het instemmingsrecht aan staan te komen en kunnen ze afspraken maken over besluitvormingsprocedures en het moment waarop de OR in beeld komt. De bespreking moet worden bijgewoond door een vertegenwoordiger van het bestuur van het moederconcern.

De WOR biedt ook de mogelijkheid om een convenant of een ondernemingsovereenkomst af te sluiten met de bestuurder. Hierin kunnen extra bevoegdheden en rechten voor de (c)OR en allerlei maatwerkafspraken worden afgesproken. Dus ook afspraken die gaan over grensoverschrijdende (inbound en outbound) besluitvorming. Een goed voorbeeld is de overeenkomst van de COR van Unilever, waarin onder andere afspraken zijn gemaakt over (extra) informatie vanuit en overleg met het 'Europese niveau'.

Een laatste mogelijkheid is samenwerking met de Europese ondernemingsraad (EOR), indien aanwezig binnen het bedrijf. De EOR beschikt vaak over andersoortige informatie die ook voor de COR relevant is. Daarnaast is de EOR door middel van informatie en consultatie betrokken bij 'transnationale' besluiten. Samenwerking en afstemming met de EOR, met name afstemming van advies- en consultatieprocessen (zowel procedureel als inhoudelijk), is daarom uitermate belangrijk voor de COR als hij meer greep wil krijgen op grensoverschrijdende besluitvorming.

Meer informatie over internationale medezeggenschap kun je vinden op de website van FNV Formaat, zoek op 'EOR-centrum'. Of klik op www.ORnet.nl bij Hot Topics op 'meer' en zoek naar EOR.

Twee honden

'Die notulen lijken ook al nergens naar, ben jij nu secretaris?' De gemoederen lopen hoog op in de OR-vergadering. Voor de zoveelste keer vliegen de verwijten over tafel. Een deel van de OR zit er wat stiller bij. Ze weten niet goed hoe te reageren op de vechtersbazen. En ze hebben steeds minder zin om te vergaderen of überhaupt nog wat voor de OR te doen.

Ruzie in de OR: het komt voor. En waarschijnlijk meer dan we denken. Want eigenlijk 'hoort' het niet bij het beeld dat we van OR-leden hebben: je zit er toch voor de betere zaak?

Er kleven veel gevaren aan een OR waarvan niet alle leden met elkaar door een deur kunnen. In de eerste plaats doordat de sfeer in de OR er niet op vooruitgaat. Dat heeft effect op de kwaliteit van het werk van zowel individuele leden als de gehele OR. Niet goed kunnen vergaderen leidt ertoe dat besluiten op de lange baan geschoven worden, dat enkelen hun mening doordrukken of dat het niet eens lukt om tot een gezamenlijk standpunt te komen. In de tweede plaats lijdt de motivatie eronder. Met name de mensen die niet direct bij een conflict betrokken zijn, worden het geharrewar beu en trekken zich terug. Maar het grootste probleem is dat als er twee honden om een been vechten de derde er mee heen gaat.

Ofwel: bestuurder en andere managementlagen kunnen er belang bij hebben dat de OR verdeeld is en veel tijd aan onderling geharrewar besteedt. Dan kunnen zij zonder de kritische vinger aan de pols van een OR het een en ander regelen. De OR vraagt toch niet door of blijft eindeloos bakkeleien. Een makkie dus.

Ruzie in de OR leidt sowieso tot een slecht imago voor de medezeggenschap. En ook dat kan de bestuurder in de kaart spelen. Toch is ruzie maken soms beter dan dat er steeds iets in de lucht blijft hangen. Maar doe het dan wel goed en zorg dat je eruit komt.

Tineke de Rijk, trainer/adviseur ondernemingsraden, deskundige op het terrein van (on)gewenst gedrag, cdrc@xs4all.nl